

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В СТИМУЛЮВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті досліджено роль держави в стимулюванні інвестиційної діяльності в Україні. Проаналізовано динаміку та структуру капітальних інвестицій України. Запропоновано шляхи покращення регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Ключові слова: інвестиційна політика; регулювання інвестиційної діяльності; капітальні інвестиції.

Вступ. Дослідження інвестиційних проблем економіки завжди було центром уваги дослідників та науковців. Це тому, що інвестиції відображають глибинні основи економічної діяльності та визначають загальний процес економічного зростання. Вони є основним шляхом забезпечення умов для виходу з економічної кризи, структурних змін у національній економіці, досягнення технологічного прогресу та покращення якісних значень фінансових активів та економіки на мікро- та макрорівні. Активізація інвестиційного процесу є одним із найефективніших засобів соціально-економічних перетворень.

Важливу роль у мобілізації інвестиційної діяльності відіграє державне регулювання, що зумовлює важливість її комплексного дослідження. Регулювання інвестиційної діяльності держави відбувається в межах соціально-економічної політики держави, відповідно до інтересів суб'єктів господарювання.

Аналіз наукових досліджень. Проблематиці державного регулювання інвестиційної діяльності присвячено чимало досліджень таких науковців, як Недашківської М., Венгерова А., Якубовського М., Яремко А. Ю., Пересади А., Касприка А., Стефанишина С., Самотій З. та багатьох інших.

Постановка завдання: визначити роль держави в стимулюванні інвестиційної діяльності; проаналізувати динаміку та структуру капітальних інвестицій в Україні; дослідити шляхи покращення інвестиційного клімату України.

Викладення основного матеріалу. Державна інвестиційна політика – це діяльність держави щодо регулювання інвестиційної діяльності з метою реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики. Іншими словами, це комплекс економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату, структурну перебудову, підвищення ефективності національної економіки.

Основні види інвестиційної діяльності, які є об'єктом державного регулювання: реальні інвестиції (капіталовкладення), фінансові інвестиції, інтелектуальні інвестиції.

Необхідність провадження державою ефективної інвестиційної політики зумовлюється ускладненням соціально-інституційної структури суспільства та її винятковою роллю у забезпеченні нормального перебігу соціально-економічних процесів, яка пов'язується з тим, що:

- державна інвестиційна політика виступає чинником цілеспрямованого проведення модернізації виробництва, забезпечуючи зростання ВВП і обсягів виробництва, фактором соціальної стабілізації, забезпечуючи зайнятість населення;

- гнучка система інвестиційних цілей, завдань та механізмів їх реалізації, встановлених з урахуванням як потреб сьогодення, так і перспектив соціально-економічного розвитку у майбутньому, дозволяє державі, з одного боку, реалізувати свої функції у сфері сприяння економічному зростанню, а з іншого – здійснити продуктивну координацію роботи державних і недержавних структур щодо забезпечення ефективності виробництва та формування необхідної якості соціального середовища [1].

Основними шляхами залучення інвестицій є:

- підвищення рентабельності підприємств і можливостей самофінансування;

- створення галузевих та міжгалузевих фондів амортизації;

- випуск цінних паперів під конкретні проекти для широкого залучення коштів підприємств і населення та інше [4].

Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» ст. 11, з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики, виходячи із цілей та показників економічного й соціального розвитку України, державних і регіональних програм розвитку економіки, державного та місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності. При цьому створюються пільгові умови інвесторам, що здійснюють

інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках, насамперед соціальній сфері, технічному і технологічному вдосконаленні виробництва, створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту, впровадженні відкриттів і винаходів, в агропромисловому комплексі, в реалізації програм ліквідації наслідків Чорнобильської аварії, у виробництві будівельних матеріалів, в галузі освіти, культури, охорони культурної спадщини, охорони навколишнього середовища та здоров'я [2].

Законодавча база є найважливішим напрямом державного регулювання іноземних інвестицій. Переважна більшість заходів державного регулювання впроваджується за допомогою правових форм. Тому вдосконалення системи та принципів правового регулювання іноземного інвестування є вирішальним чинником поживлення надходжень капіталу нерезидентів [3].

Нормативно-правову базу регулювання інвестиційної діяльності визначає законодавство України, яке складається з численних нормативних актів, головними з яких є Конституція України, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні», Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» та інші законодавчі акти.

Важливим фактором у реалізації державної інвестиційної політики відіграють капітальні інвестиції, оскільки вони виступають у ролі витрат на утворення нових, реконструкцію, розширення і модернізацію діючих основних фондів народного господарства. Доцільно розглянути динаміку капітальних інвестицій в Україні на рис. 1.

В Україні спостерігається позитивна тенденція до збільшення капітальних інвестицій. Так, у 2019 році сума капітальних інвестицій сягнула максимального показника за всю історію економіки країни і становила 623 979 млн грн, що на 350 863 млн грн або 128% більше порівняно з 2015 роком.

Протягом 2015–2018 рр. чітко простежується закономірність збільшення капітальних інвестицій на 29–31%. Але необхідно зазначити, що у 2019 році темп приросту значно сповільнився (7%), а у 2020 скоротився на 19% порівняно з попереднім роком. Це свідчить про зменшення обсягів капітальних інвестицій в економіку України, що пояснюється економічною кризою та пандемією COVID-19.

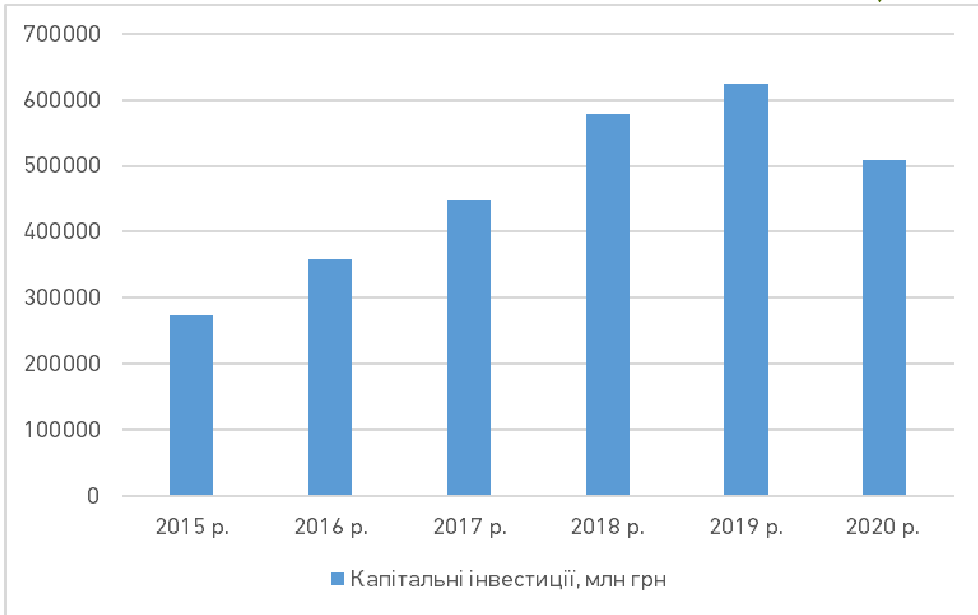

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій в Україні за 2015–2020 рр. [3]

Загалом динаміка капітальних інвестицій в Україну позитивна, але не стійка до зовнішніх чинників, тому важливо покращувати регулювання інвестиційної політики, задля збільшення кількості надходжень.

Для більш точного аналізу необхідно розглянути структуру капітальних інвестицій за джерелами інвестування на рис. 2.

Основними джерелами капітальних інвестицій в Україні є власні кошти підприємств та бюджетні ресурси.

З рис. 2, бачимо, що найбільшим джерелом фінансування капітальних інвестицій є власні кошти підприємств та організацій, які складають 68% всіх капітальних інвестицій. Це свідчить про те, що держава нерівномірно розподіляє ресурси на капітальні інвестиції.

Другим джерелом за величиною фінансування капітальних інвестицій є кошти місцевих бюджетів. Їх частка у структурі складає 10%. Кошти державного бюджету займають меншу частку ніж місцеві бюджети, їх обсяг становить лише 9%, що говорить про незацікавленість держави у капітальних інвестиціях країни.

Кредитні кошти банків займають 7% всього обсягу капітальних інвестицій в країні. Кошти населення на будівництво житла займають 5%, що порівняно з попередніми роками значно менше.

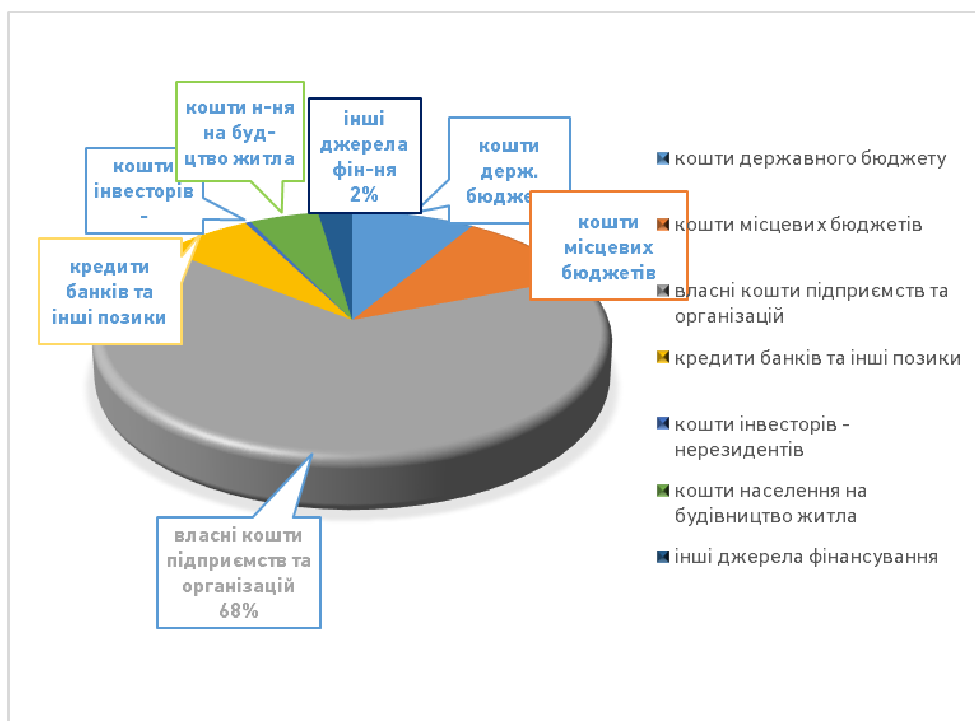

Рис. 2. Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування у 2020 році, %, [3]

Інші джерела фінансування та кошти інвесторів-нерезидентів займають незначну частку в капітальних інвестиціях країни – 2% та 0,4% відповідно.

Головними недоліками державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні можна назвати:

- невизначеність інституційно-правового механізму щодо залучення недержавних інвестицій, зокрема розвитку та посилення державно-приватного партнерства;

- повільність та недостатня державна підтримка у сфері впровадження новітніх технологій та інновацій;

- несприятливий клімат для інвестицій в Україні, зокрема через світову фінансово-економічну кризу, що призвела до максимальної недоступності міжнародних фінансових ресурсів;

- велика кількість законодавчих актів, які також постійно збільшуються, змінюються та доповнюються;

- суперечливе тлумачення окремих положень нормативних документів;

- недостатня державна підтримка інвестиційної та системної діяльності з підготовки інвестиційних програм і проєктів із залучення державних інвестицій тощо;

- відсутність ефективних механізмів партнерства державного та приватного секторів у реалізації інвестиційних проєктів тощо.

Система регулювання умов інвестиційної діяльності не є стабільною, її необхідно регулювати залежно від соціально-економічної ситуації та рівня інвестиційної активності суб'єктів господарської діяльності в даний період. Для стимулювання інвестиційного попиту уряд може використовувати традиційні для світової практики методи: збільшення державних витрат, зниження податків, процентних ставок, збільшення пропозиції грошей, інтервенції на фондовому ринку.

Одним із важливих аспектів інвестиційної політики держави є розвиток системи захисту активів інвестора. Проте зростання інвестицій залежить від загального покращення макроекономічної ситуації в Україні та розробки ефективних механізмів удосконалення економічної, нормативно-правової, регуляторної та інформаційної систем центральних і регіональних органів самоврядування та муніципалітетів, які є пов'язані з підтримкою державного управління інвестиційною діяльністю, що є потужним двигуном розвитку ринкових відносин.

Успішний досвід зарубіжних ринково-орієнтованих країн свідчить про те, що вони змогли досягти суттєвого збільшення інвестиційних надходжень лише за умови комплексного підходу до використання усіх чинників, які покращують їх інвестиційний клімат. Тому ігнорування бодай одного із елементів такої комплексної системи може призвести до незворотних явищ, що означатиме невикористані можливості інвестицій і створить напружені відносини на інвестиційному ринку України. Заходи розвитку, що запропоновані вище, мають комплексний характер і можуть забезпечити основу програми наростання інвестиційної діяльності.

1. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. № 22(2). С. 89–95. 2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.91 № 1560–XII. ВРУ. 1991. № 47. Ст. 646. 3. *Статистичний щорічник України «Державний комітет статистики України»*. Київ : Консультант 529-332, 2020. 4. Сутність державної інвестиційної політики. URL: <https://tusovka.kr.ua/news/2019/10/04/sutnist-derzhavnoi-investitsiinoi-politiki-derzhavne-reguljuvannja-investitsiinoi-dijalnosti>. (дата звернення: 06.10.2022).

REFERENCES:

1. Hrytsenko L. L. Derzhavna investytsiina polityka: sutnist, tsili ta zavdannya. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. 2012. № 22(2). S. 89–95.
2. Pro investytsiinu diialnist : Zakon Ukrainy vid 18.09.91 № 1560–XII. *VRU*. 1991. № 47. St. 646.
3. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy «Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy». Kyiv : Konsultant 529-332, 2020.
4. Sutnist derzhavnoi investytsiinoi polityky. URL: <https://tusovka.kr.ua/news/2019/10/04/sutnist-derzhavnoi-investitsiinoi-politiki-derzhavne-reguljuvannja-investitsiinoi-dijalnosti>. (data zvernennia: 06.10.2022).

Podlevskyi A. A. ^[1: ORCID ID: 0000-0002-3166-7487],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,

Voloshyn N. V. ^[1: ORCID ID: 0000-0001-9291-4691],

Senior Student

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

STATE'S ROLE IN PROMOTING INVESTMENT ACTIVITIES IN UKRAINE

The article examines the role of the state in stimulating investment activity in Ukraine.

It was determined that the main shortcomings of the state regulation of investment activities in Ukraine can be called:

- Uncertainty of the institutional and legal mechanism regarding the attraction of non-state investments, in particular the development and strengthening of public-private partnerships.
- Slowness and insufficient government support in the field of introducing the latest technologies and innovations.
- Unfavorable climate for investments in Ukraine, in particular due to the global financial and economic crisis, which led to the maximum inaccessibility of international financial resources.
- lack of effective mechanisms for partnership between the public and private sectors in the implementation of investment projects, etc.

The structure of capital investments by sources of their financing is analyzed. It was established that the main source is the own funds of enterprises and organizations, which make up 68% of all capital investments.

The dynamics of the inflow of capital investments into Ukraine for 2015–2020 were studied. It was determined that the dynamics of capital investments into Ukraine is positive, but not resistant to external factors. Therefore, it is important to improve the regulation of investment policy in order to increase the amount of income.

It is well-founded that the system of regulation of the conditions of investment activity is not stable, it must be regulated depending on the socio-economic situation and the level of investment activity of economic entities in the current period. Methods for stimulating investment demand are proposed: increase in government spending, decrease in taxes, interest rates, increase in money supply, interventions in the stock market.

Keywords: investment policy; regulation of investment activities; capital investments.

Отримано: 17 грудня 2022 року
Прорецензовано: 22 грудня 2022 року
Прийнято до друку: 23 грудня 2022 року